

KOMUNIKAT PRASOWY nr 129/23

Luksemburg, 24 lipca 2023 r.

Wyrok Trybunału w sprawie C-107/23 PPU | Lin ¹

Zwalczanie nadużyć naruszających interesy finansowe Unii: krajowe zasady przedawnienia przestępstw powinny umożliwiać skuteczne zapobieganie i karanie

Sąd krajowy jest co do zasady zobowiązany odstąpić od stosowania przepisów lub orzecznictwa krajowego, które powodują systemowe ryzyko bezkarności w odniesieniu do takich przestępstw

Kilku obywateli rumuńskich skazanych na kary pozbawienia wolności za oszustwo podatkowe, w szczególności w zakresie podatku od wartości dodanej (VAT), wniosło skargi do sądu apelacyjnego w Braszowie (Rumunia) w celu zakwestionowania prawomocnego wyroku skazującego, powołując się na przedawnienie ich odpowiedzialności karnej.

Na poparcie swojego stanowiska skazani powołali się w szczególności na dwa wyroki rumuńskiego trybunału konstytucyjnego (wydane w 2018 i 2022 r.). Stwierdzono w nich nieważność krajowego przepisu regulującego przyczyny przerwania biegu terminu przedawnienia w sprawach karnych, tj. czynności procesowych lub wyroków, które przerywają bieg przedawnienia. W następstwie tych wyroków, przez okres prawie czterech lat, prawo rumuńskie nie przewidywało żadnej przyczyny przerwania biegu tego terminu. Oznacza to, że w tym okresie, zgodnie z rumuńską koncepcją zasady ustawowej określoności czynów zabronionych i kar obejmującą przepisy dotyczące przedawnienia, żadna czynność procesowa nie mogła prowadzić do przerwania biegu przedawnienia. Co więcej, skazani utrzymują, że ten brak przyczyn przerwania przedawnienia stanowi względniejszą ustawę karną (lex mitior), której retroaktywnego zastosowania domagają się w celu wykluczenia przerywającego skutku czynności procesowych dokonanych przed 2018 r. Biorąc pod uwagę datę popełnienia zarzucanych czynów, skazani uważają, że termin przedawnienia upłynął przed uprawomocnieniem się wyroku skazującego, co skutkuje umorzeniem postępowania karnego i niemożnością ich skazania.

Sąd apelacyjny w Braszowie wyraził wątpliwości co do zgodności takiej wykładni z prawem Unii. Jej skutkiem byłoby zwolnienie skazanych, o których mowa, ale również znacznej liczby innych osób z odpowiedzialności karnej za przestępstwa oszustwa podatkowego mogącego naruszać interesy finansowe Unii. Ponadto sąd apelacyjny w Braszowie podkreślił, że w celu zastosowania się do prawa Unii może być zmuszony do odstąpienia od stosowania orzecznictwa trybunału konstytucyjnego lub krajowego sądu najwyższego. Tymczasem nowy system odpowiedzialności dyscyplinarnej w Rumunii pozwala, jego zdaniem, na karanie sędziów naruszających to orzecznictwo. Sąd rumuński zastanawia się w tym kontekście, czy pierwszeństwo prawa Unii stoi na przeszkodzie pociągnięciu do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów wchodzących w jego skład w postępowaniu głównym. Postanowił zatem zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości w odniesieniu do każdego z tych zagadnień.

¹ Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa, która nie odpowiada rzeczywistej nazwie żadnej ze stron postępowania.

Naruszenie obowiązku ustanowienia skutecznych sankcji karnych w celu ochrony interesów finansowych Unii jest sprzeczne z prawem Unii

Prawo Unii nakłada na państwa członkowskie obowiązek zwalczania nadużyć finansowych i wszelkich innych nielegalnych działań naruszających interesy finansowe Unii za pomocą odstraszających i skutecznych środków.

Trybunał wskazał, że z tego względu państwa te powinny czuwać, aby przepisy dotyczące przedawnienia przewidziane przez prawo krajowe pozwalały na skuteczne ukaranie przestępstw związanych z takimi nadużyciami. Rozwiązania przyjęte w orzecznictwie rumuńskim, z których wynika, że prawo rumuńskie nie przewidywało żadnej przyczyny przerwania biegu terminu przedawnienia odpowiedzialności karnej przez okres prawie czterech lat, stwarzają systemowe ryzyko bezkarności w odniesieniu do rozpatrywanych przestępstw, co nie jest zgodne z wymogami prawa Unii. Ryzyko to jest jeszcze większe z uwagi na ewentualne retroaktywne stosowanie braku przyczyn przerwania do okresu wcześniejszego na mocy zasady stosowania względniejszej ustawy karnej (*lex mitior*).

Obowiązki sądów krajowych odpowiedzialnych za stosowanie prawa Unii i niezbędną ochronę praw podstawowych

Trybunał przypomniał, że sądy krajowe powinny odstąpić od stosowania krajowych przepisów i orzecznictwa, jeżeli prowadzą one do przedawnienia odpowiedzialności karnej w tak dużej liczbie przypadków poważnych nadużyć naruszających interesy finansowe Unii, że wynika z tego systemowe ryzyko bezkarności.

Jednakże obowiązek taki może być sprzeczny z ochroną praw podstawowych. W tym względzie Trybunał uznał, że gdy sąd państwa członkowskiego ma za zadanie kontrolę zgodności z prawami podstawowymi przepisu lub środka krajowego, który w sytuacji gdy działania państw członkowskich nie są w pełni określone przez prawo Unii, stanowi akt stosowania tego prawa, **organy i sądy krajowe są uprawnione do stosowania krajowych standardów ochrony praw podstawowych**, jeśli zastosowanie tych standardów nie podważa poziomu ochrony wynikającego z Karty praw podstawowych UE ani pierwszeństwa, jednolitości i skuteczności prawa Unii.

Stosując to orzecznictwo w niniejszej sprawie, Trybunał odróżnił zasadę ustawowej określoności czynów zabronionych i kar, w postaci zastosowanej i interpretowanej w rozpatrywanym orzecznictwie krajowym, od zasady retroaktywnego stosowania względniejszej ustawy karnej (*lex mitior*). W zakresie, w jakim orzecznictwo to opiera się na zasadzie ustawowej określoności czynów zabronionych i kar w kontekście jej wymogów dotyczących przewidywalności i precyzji ustawy karnej, Trybunał, podkreśliwszy znaczenie tej zasady zarówno w porządku prawnym Unii, jak i w krajowych porządkach prawnych, stwierdził, **że sądy krajowe, w drodze odstępstwa od ciążącego na nich obowiązku zapewnienia pełnej skuteczności prawa Unii, nie są zobowiązane odstąpić od stosowania tego orzecznictwa.**

Sądy krajowe nie mogą natomiast stosować krajowego standardu ochrony dotyczącego zasady retroaktywnego stosowania względniejszej ustawy karnej (*lex mitior*) w okolicznościach takich jak te leżące u podstaw omawianego postępowania prejudycjalnego. W tym względzie Trybunał podkreślił, że w świetle koniecznego wyważenia tego standardu z wymogami prawa Unii, sądy krajowe nie mogą kwestionować przerwania biegu terminu przedawnienia odpowiedzialności karnej związanej z czynnościami procesowymi dokonanymi przed stwierdzeniem nieważności właściwych przepisów krajowych. Takie kwestionowanie skutkowałoby bowiem w odniesieniu do przestępstw naruszających interesy finansowe Unii zwiększeniem systemowego ryzyka bezkarności wynikającego jedynie z braku określenia przyczyn przerwania biegu przedawnienia w Rumunii przez prawie cztery lata.

Niestosowanie z urzędu orzecznictwa krajowego i odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów

Na mocy zasady pierwszeństwa prawa Unii orzeczenie wydane przez Trybunał w trybie prejudycjalnym wiąże sąd krajowy w zakresie dotyczącym wykładni prawa Unii dla celów rozstrzygnięcia konkretnego sporu. W konsekwencji nie można uniemożliwić temu sądowi natychmiastowego zastosowania prawa Unii zgodnie z orzeczeniem lub orzecznictwem Trybunału, w razie potrzeby poprzez odstąpienie od stosowania orzecznictwa krajowego utrudniającego pełną skuteczność tego prawa. Takie działanie sądu krajowego nie może stanowić przewinienia

dyscyplinarnego sędziów.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) wyroku jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu ogłoszenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Jarosław Zasada ☎ (+352) 4303 2793

Pozostańmy w kontakcie!

